

תבונות

הגות עיון ופשט
משיעורי

הג"ר דוד לייבל שליט"א

נערך ע"י תלמידי

מיתת אהרן הכהן

וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֲנִים מֶלֶךְ עָרֵד יָשָׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׂבִי

בפרשה זו לא נתפרשו לנו כל הפרטים, התורה לא מציינת בפירוש את הסיבה להפסד של עם ישראל במלחמתו על הכנעני. לא ברור לכאורה מהו ההקשר, ומדוע באותה נקודת זמן עם ישראל נתפס בחולשתו? הפסוקים מדגישים את "שמיעתו" של מלך הכנעני. מה הוא שמע ומה המשמעות של מה ששמע בהבנת ההפסד של עם ישראל במלחמה זו?

נראה כי התורה מבקשת מאיתנו ללמוד את פשרה של פרשה זו מהקשרה לפרשה שקדמה לה. אם נתבונן, הרי שהסיפור אותו מספרת התורה קודם למלחמה עם הכנענים, הוא סיפור הסתלקותו של אהרן הכהן בהר ההר. ואכן חז"ל מלמדים שמיתת אהרן היא הרקע להפסד במלחמת עמלק, כיוון שיחד עם הסתלקותו של אהרן הסתלקו גם ענני הכבוד.

עמוד ענן בזכות אהרן... מת אהרן נסתלקו ענני כבוד שנאמר וישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל (תענית ט א)

אך הדברים נצרכים עדיין לביאור. אם לא מגיע לעם ישראל להפסיד במלחמה מצד מעשיהם, ישנם דרכים רבות שבהם יכול הקב"ה להציל אותם ולגרם לניצחונם גם בלי ענני הכבוד, היד ה' תקצר? וביותר צריכים אנו להבין מהו עומק הקשר בין ענני הכבוד דווקא לאהרן הכהן, ומדוע הם מסתלקים במיתתו?

אוהב שלום ורודף שלום

נראה לבאר את הדברים על פי דברי חז"ל המובאים ברש"י:

וַיִּכְבוּ אֶת אֶהָרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים, לְפִי שְׁהִיָּה אֶהָרֹן רֹדֵף שְׁלוֹם, וּמִטִּיל אֶהָבָה בֵּין כְּעָלִי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ.

וידועים בעניין זה דברי המשנה באבות (אבות א' י"ב)

"הלל אומר, הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

נראה לומר שייחוס מדת השלום ורדיפתו לאהרן הכהן אינה קשורה רק במידותיו הפרטיות של אהרן הכהן, אלא בהיותו הכהן הגדול הראשון. מייסד הכהונה בעם ישראל. כשחז"ל מייחסים לו את מידת השלום הם מכוונים לכך שמידה זו קשורה באופן עמוק בעצם הכהונה אותה מייצג אהרן הכהן.

הכהונה קשורה באופן עמוק לשלום. כיוון שתפקיד הכהן הוא לאחד את העם לפני ה', הוא מקריב את קרבנות הציבור והוא אחראי על הפרשת אנשים טמאים וכדו' מן המחנה והשבתם אליו. לכהן יש חלק מרכזי ביצירת עם ישראל כשלימות אחת ובהפיכתו מאוסף של יחידים ליחידה אחת של עם המתאגד סביב המקדש ועומד לפני ה'. תפקיד הכהן נובע ממעמדו של המשכן כבריח התיכון של עם ישראל וכפי שמתבטא באופן שבו מתארת התורה את סידור המחנה "איש על דגלו באתת לביית אבתם יחנו

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְנַגְּדִים סָבִיב לְאֵהָל מוֹעֵד יַחְנֹנִי". כלומר, המשכן הוא מוקד המשמעות של עם ישראל, סביבו מתכנס העם במעין מעגל, כך כולם קשורים אליו באופן שווה וממילא קושר המשכן את כולם יחד. הקשר העמוק והערבות ההדדית בין איש לזולתו בעם ישראל אינו נובע רק מקשר אנושי טבעי, אלא מהשייכות של כולם למוקד אחד, השייכות אל הקודש ואל הקב"ה השוכן בתוך בני ישראל והופך את כולם לאגודה אחת. תפקיד הכהנים והלוויים הוא לעמוד בתווך בין העם ובין המשכן ולשמור על מוקד הקשר הזה שבין עם ישראל לקב"ה וממילא גם על הקשרים שבתוך בני ישראל, בינם לבין עצמם, וכפי שמתארת התורה את מקומו של שבת לוי בסידור המחנות וְנָסַע אֶהָל מוֹעֵד מִחֲנֵה הַלְוִיִּים בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֵה. שבת לוי נמצא במרכז העם, צמוד למשכן, והוא ממקד את עם ישראל כולו למוקד אחד - אל משכן ה', ובכך מכונן את אחדותו של העם. להבדיל, אפשר לראות את התפקיד הזה של הכהונה בחטא העגל גם שם אהרן יוצר מוקד שאמור לייצג את האלוקות וסביבו מתכנס העם. זוהי אם כן עומק כוונת חז"ל המייחסים לאהרן את רדיפת השלום. אהרן הכהן הגדול מאחיו, המכונן של הכהונה בישראל, הוא זה שאמון על מוקד הקשר של עם ישראל וממילא מכונן גם את האחדות בעם ישראל.

אם כנים הדברים נוכל להבין את מה שמתרחש כאשר אהרן מסתלק. במיתת אהרן נפגע מוקד האחדות של עם ישראל ולכן את בכייתם של עם ישראל מייחסים חז"ל למידת השלום של אהרן שמסתלקת במיתתו. הבכי של העם הוא גם על הפירוד וההתפרקות הכללית שעלולה להיווצר בעם בעקבות מיתתו של אהרן.

ענני הכבוד

מעתה נוכל להבין את סיפור מלחמת הכנעני והקשר למיתת אהרן. ענני הכבוד ניתנו לעם ישראל בזכות אהרן והסתלקו עם מיתתו. ענני הכבוד מבטאים גם הם את האחדות של עם ישראל. העננים המקיפים את עם ישראל ותוחמים אותם יחד ויוצרים בכך מעין מסגרת רוחנית שבתוכה מתכונן עם ישראל כיחידה שלמה של עם ה'. זו עומק סגולת ההגנה שמעניקים ענני הכבוד לעם ישראל, הנעוצה בסוד האחדות של עם ישראל ובשלום השורר בתוכם. עם ישראל המאוחד סביב ה' ותורתו, כאיש אחד בלב אחד הוא בלתי מנוצח. כעין זה אפשר לראות במלחמות הכניסה לארץ שעם ישראל מנצח בכוחו של ארון הברית. כאשר עם ישראל צועד מאוחד סביב הקב"ה הוא מנצח במלחמה. במיתת אהרן נחלש אם כן - ולו לזמן מה - הקשר של עם ישראל אל הקודש, בכך נפגמה אחדות העם, וממילא נסתלקו ענני הכבוד.

וישמע הכנעני

זה מה ש'שומע' מלך הכנעני. הוא שומע על מיתת אהרן, ומבין שעם ישראל נמצא ברגעי חולשה שצריך לנצל אותם. הוא מבין שאחדותו של עם ישראל נפגמה, לכן הוא יוצא למלחמה, והוא אכן מצליח בה.

לאור הדברים נוכל להבין גם את העצה שבה נוקט עם ישראל בכדי להפוך את המגמה ולנצח את הכנעני: 'אִם נָתַן תַּתֵּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת עַרְיָהֶם'. החרם מצביע על על כך שכל אחד מבטל את העניין האישי שלו במלחמה, וחלף הרצון האישי של הלוחם בביזה מתקיים הרצון להילחם למען הכלל המתאחד סביב שם ה'. בכך מתגברים עם ישראל על החיסרון באחדות שנוצר בלכתו של אהרן. הם יוצאים שוב למלחמה, כאיש אחד בשם ה' ומנצחים בה.

פרשת מות אהרן הכהן מלמדת אותנו את סוד האחדות של עם ישראל, התלוי באופן הכרחי בנוכחות ה' השורה בתוכם ומאגדת את כולם סביב מוקד הקדושה. רק כך הופך עם ישראל לאגודה אחת ורק כך הוא זוכה לכוח ועוצמה פנימית המאפשרת לו לעמוד בכל התלאות ולנצח בכל המלחמות.

העלון יוצא לאור על ידי מכון 'תבונות', רח' יהודה הלוי 10 בני ברק
האורות והערות ולקבלת תכנים נוספים ניתן לפנות במייל: office@tvunot.net
לקבלת העלון במייל a@tvunot.net